

A keresztrejtvényfejtés izgalmát kínálták a hétvégi lapok azoknak, akik a „Kitüntetések” című közleményeket elolvasták. A személyi változások felsorolásakor ugyanis megfigyelhették: vannak, akiket érdemeik elismerése mellett, vannak, akiket csak úgy mezei egyszerűséggel mentettek föl beosztásuk alól. S van persze, akit pár éven belül sokadszor helyeznek más, ugyan egyre alacsonyabb, de még mindig „fontos”-nak hirdetett beosztásba. Nyilván ez az a „kategória” — gondolja a közleményeken edzett ember —, aki

Böngészde

kora miatt „saját kérésére” még nem mehet nyugdíjba, viszont korábban túl magas polcon ült ahhoz, hogy csak úgy egyszerűen „felmentés” tisztsége alól — más, fontos beosztás nélkül.

Nos, visszatérve a fölmentettekhez, újabb meglepetés érheti az embert. Nevezetesen, hogy e két, háttérben jelentősen különböző kategória pár sorral lejjebb ismét együtt szerepel. A kitüntetettek között. Valamit nem értek. Ha valakinek nem ismer-

rik el az érdemeit, miért tüntetik ki? Ha kitüntetik, miért nem ismerték el az érdemeit? Nehéz feladvány...

Egy másik rejtvénynek viszont könnyebb — talán — a megoldása. A felmentettek névsora után azt is közölték, kit neveztek ki a helyükre. Egy kivétellel. Az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke (egyéb-ként, megnyugtatóan: saját kérésére, érdemei elismerése mellett) utód nélkül ment nyugdíjba. Netán ez azt jelenti: a hivatal sokak által várt föl-számolását az elnök önkritikusan, saját magával kezdte?

B. T.

Aktuálpolitikáról — más-más szemszögből

„Szabotálták” a napirendet a képviselők

Az új alkotmánnyal kapcsolatos elképzelések megtárgyalása helyett a bizalmi szavazás programja, az ezzel kapcsolatos törvénytervezet kapott fő hangsúlyt a Csongrád megyei képviselők péntek délutáni összejövetelén, melyet az alternatív szervezetek képviselőinek részvétele színesített. Vitatható előadást Kiss Barnabás, a JATE államjogi tanszékének adjunktusa tartott. Szavainak lényegét úgy lehet összefoglalni: a törvénytervezet ellentmondásos elemeket tartalmaz, mégpedig jellegénél fogva szükségyszerűen. Ugyanis még a régi típusú választásokkal számol, de már új politikai környezetben. A tiszta viszonyok kialakulásához a kormányval kapcsolatos bizalom kérdésében az szükséges, hogy a miniszterelnök maga választ-hassa meg minisztereit. Enélkül ugyanis nem lehet kellő alappal felelősségre vonni kormány munkáját. Új szabályozásra már csak azért is szükség van, mert az 1973 óta érvényben lévő törvény a kormány tagjainak politikai és jogi felelősségét összemosza.

A vitaindító utáni hozzászólásokból az is lemerhető volt: maguk a képviselők is hiányt szenvednek olyan lehetőségekben, ahol munkájukkal kapcsolatos álláspontjaikat kifejezhetnék — emiatt főként nem a napirendi témához kapcsolódó véleményüknek adtak hangot. Nyilván e megnyilvánulások azzal is összefüggnek, hogy a képviselők saját helyzetüket is ellentmondásosnak ítélték. Mag Pál ennek jellemzésére például azt mondta: nem jó,

hogy jogszabályok özönével kinlódnak, ugyanakkor gyakran hallja, hogy bejelentenek olyan döntéseket, amikről csak a Parlament lenne jogosult dönteni. Karácsonyi Sándor meglehetősen keserűséggel úgy nyilatkozott: sokáig reménykedett abban, van programja a kormánynak, s szégyelli, csak most jött rá arra, hogy nincs. Eke Károly szerint Németh Miklós miniszterelnök még egy silány programot sem tett le az asztalra, emiatt még kevésbé jogosult arra, hogy sértődött, emelt hangon nyilatkozzon a televízióban. Tóth László arról beszélt: korántsem a bizalmi kérdés törvénytervezetének megtárgyalását tartja a legfontosabbnak, hisz annak alkalmazása folyamatos kormányválságot is hozhat, s ez aminek az egész nélkül nincs értelme. Az „egész”-szel összefüggő szabályozó program azonban jelenleg nincs, mert a kormányzó párt naponta változtatja a véleményét. Tóth László kijelentette: az ország progresszív erőinek haladéktalan összefogására van szükség ahhoz, hogy az alkotmányozási reformfolyamat törsmentesen haladhasson előre.

Az eredeti napirendről teljesen elterelődött a figyelem a képviselők találkozóján, s így a meghívottak is aktuális kérdésekben nyilvánítottak véleményt. A szociáldemokraták küldöttye kijelentette a napirenden lévő minisztercserékre utalva: normális helyen ilyen esetben lemond a kormány, és teljesen újat választanak. Ez a lépés is mutatja — mondta, — hogy az erkölstelenség posványában fuldoklunk, a kormány „lesz ami lesz” alapon dolgozik, átgondolatlan rendeleteket hoz. „Békés forradalmi folyamatnak kell megindulnia, mert sajnos jelenleg ismét nagyapáink célkitűzése, a 3×8 az aktuális”. — jelentette be. Azt is megkérdőjelezte: valóban akarja-e a hatalom a többpártrendszert, mert szándéka komolysággal még intézkedések nem erősítették meg.

A Fidesz meghívottja többek között az állami számvevőszék felállítását sürgette, mondván: meg kell szüntetni azt a gyakorlatot, hogy a párt önmagát ellenőrizze.

A mostani történelmi helyzetben fokozott felelősségük van a képviselőknek — hangsúlyozta az MDF jelenlévő tagja —, s koncepciózus emberekre van szükség. Ezért azt javasolta: akinek nincs koncepciója, mondjon le mandátumáról. A bizalmi kérdés tárgyalását akkor tartja aktuálisnak, ha olyan kormány lesz, amely nem csupán a képviselők, hanem a nép bizalmát is élvezi.

Az országgyűlési képviselők későbbi programjában szerepel a párttörvény tervezetének megvitatása is. A kisgazdák küldöttye úgy nyilatkozott: szerinte nincs szükség párttörvényre, elegendő az egyesülési törvény rendelkezéseit figyelembe venni.

A Münnich Ferenc Társaságtól érkezett vendég azt mondta: a képviselők helyzetét nem irigyli, mert ördögi körben mozognak. Az új alkotmány megfogalmazását új Parlamenttől várna a közvélemény, ám ahhoz választások kellene, s amíg nincs alkotmány, nincs alkotmánybíró, tehát az sincs, aki az új választásokon induló pártokat bejegyezze.

A vita berekesztése után a megyei képviselők még egymás közötti megbeszélést tartottak, aminek végén Takács Imréné, a képviselőcsoport vezetője lemondott. Korábban egyik képviselőtársa úgy nyilatkozott: a csoportok funkciójukban a párt ellenőrző rendszerének hűségese kiszolgálói, s ezt a gyakorlatot föl kellene számolni.

Balogh Tamás

Miért mondott le?

Tegnap telefonon kerestük meg Takács Imrénét, hogy megtudjuk: miért mondott le képviselőcsoport-vezetői tisztségéből?

— Tömören: a közmegegyezés érdekében. Az utóbbi időben rengeteg változás történt a politikai és a parlamenti életben, ami szükségessé teszi a képviselőcsoportok munkájának átgondolását is. Úgy érztem, lemondásom és egy új csoportvezető megválasztása elősegítheti ezt a folyamatot.

„Megemésztett minket ez az egy esztendő”

— Az én citerám lelke az istállóban lakozott — mondotta egy alkalommal Fehér Imre, szülőfalum legjobb hangszere. Arra célzott, hogy idős korára megkopott ujjainak hajlékonysága a kevés igénybevétel miatt. Mégis vállalta a zenekar szervezését és a fellépésekre való előkészítést. Majd rájött arra, amit mindannyian tudunk: a népdal szeretete a legmerevebb újjakba is életet lehel.

Erre gondoltam Deszken, a helyi népdalkör és citerazene-
kar fennállásának tizenötödik évfordulóján.

A deszkiek — Bánfi József, a művelődési központ igazgatója révén — elismeréssel adóztak a népdalkör és citerazene-
kar eddigi és jelenlegi vezetőinek, valamint az aktív tagságnak. Így Baricz Zsoltné Bihari Magdolna, Garamszegi József, Kiss Ernő és társaik emléktárgyakkal térhettek haza az előadás után, melynek értő nézői között ott volt például Eke József, az algyői népi együttes népszerű vezetője, a GÖH 1481 rendszámú, a D nemzetközi jelzést viselő gépkocsi utasai vagy Monoki Lajos főiskolai

K-val a poklunk mélyére

Aki Kornis Mihály Büntetések című művéről, avagy annak Ruszt József-megalkotta színházi változatáról akar írni — vállalkozása hasonlóan lehetetlenség-kísértés, mint a két alkotóé. Ők mindketten — Kornis az irodalomban, Ruszt a színházművészetben — a kimondhatatlanságok kimondására tettek emberszabású próbálkozásokat. Értelmiségi kísérleteket, amennyiben egyéni bátorsággal, egészséges exhibicionizmussal és szabadon a személyes jelenlétüket akarták kinyilvánítani — ebben a világban.

A SZORONGÁSCSOMÓ.

Az alkotók merészsége (múszáj itt példálózni!?) hasonlatos a mindennapi ember (egyre kevesebb, egyre ritkábban előforduló) fényűző partizánakciójához: rohansz, teszem azt, a kipattanó rügyektől terhes fa alatt, ám — mintha arkangyali útmutatásra — megállsz; még hétköznapien rácsodálkozol a rügyfakadásra, de lehet, a következő pillanat — villámhirtelenségű tünemény — a megvilágosodás: a világ részének érzékelheted magadat. Ez a fontos pillanat aztán elkísér, megkülönböztetett lesz, emlékezetes; mert magad — az egyetlen világos pillanat által — akkor már másmilyené váltál.

Az önreflexió emberi képessége kihalófélben! — kiált Kornis a Büntetésekben, amely mű pedig egyszersmind, paradox módon, személyes víziója erről a világról; amiből kipusztulóban a művészet kontrollja; ami tehát összetört, megromlott, frusztrálódott. Amiben az ember egy szorongáscsomó, mert a végtelenségig kiszolgáltatott, mert akármilyen megtörténhet vele és mindannak az ellenkezője is. Az ember outsider, a saját létmezőjének a taccsvonalán kívüli, mégis minden rúgás eléri.

A LÉTÖRVÉNY. A Büntetések szertartás, az emberi világ pusztulásának stációival. Ebben a passzióban a mindünk által ismert frusztrációs létélmények ismétlődnek — képekben. Kevés szóbeli „támogatással”, annak a Franz Kafkának a szavaival, aki az e században ránk következett emberietlen-séget a világban elsőként élte meg, egyedül, mint Krisztus. A képek főként vallási szimbólumoknak, az egyetemes (ke-

avagy a kimondhatóság kísérlete

A jelenetet a próbán fényképezték, a szereplők között Ruszt József — esernyő nélkül

resztény és zsidó) kultúra ránk hagyományozott jelképeinek és erősen szubjektív romlás-vízióknak az összekapcsolódásai.

Az írásmű filmért kiált — mondanánk rögtön praktikusán; és mindjárt szégyenkezve, mert hiszen a többi között épp e napi, fölületes praktikusság és profizmus van megjelölve ebben a műben, mint a világot rontó — valami. A Büntetések Kafka-idézetei, szomágiás víziói lassú olvasásra valók; hogy átélhessük a létezés, a kifejezés lehetetlenségeit, hogy megjárhassuk a magunk pokkait, lemerülhesünk a saját Rosszunkba — hogy megtudjuk, mik vagyunk.

AZ ATTRAKCIÓ. Ruszt mégis a színpadi megjelenítésre vállalkozott. Miért? Talán egyszerűen azért, mert neki ez a saját eszköztára, arra a célra, hogy szembenézzen magával. Most látszik igazán, mennyire szuverén és gazdag ez a tár. Az előadás valami különös műfaj: egy elcsajátított olvasmányélmény profi színházi technikával kivitelezett közvetítése. A ráhangoltságunktól, a nyitottságunktól, az azonos élményektől függ, hogy a profizmus észrevételezése mellett mennyire hat a személyünkre, elindulunk-e vele a saját létünk pokolbugyraiba, vagy egyszerűen színházi attrakcióként fogadjuk.

Megjegyzem, ilyennek sem utolsók... A színpad és minden, ami ott történik — akár valamely gondolkodó egymondatos létfilozófiája — fantasztikus sűrítmenny: kristályos érték-konstrukció azokból a tudás-, hatás-, láttatásképeség-elemekből, amelyeket egy vérbeli pályája során. Mintha erőpróba szánta volna el magát a rendező, s meg akarná tudni, hol vannak a színház határai, mik a színpadi kifejezés végletei. Mi pedig, a nézőtér, a befogadás próbáját élhetjük.

Hogy a kísérlet sikerült, vagy nem? Elfogulatlanul és minálisan azt lehet mondani, hogy ebben az évadban a felelősséggel politizáló Ruszt (Háy Gyula Mohács; Ribakov: Az Arbat gyermekei) a mesterséges tudásarzenált is megmutatta Szegeden. Ahogy a Kornis — Ruszt-féle (és minden érzékenyekben közös) létélmények képekbe szerveződtek a színpadon, az nemcsak fantáziára vall, hanem azoknak a szigorú törvényeknek a pontos ismeretére és könyörtelen betartatására, amelyek a hatásos

megjelenítés törvényei. Az improvizációmentes, a legaprólékosabban kidolgozott színesi munka, valamint — újabb paradoxon — a színész folyamatos intellektuális jelenlétére is igényt tartó, mintha-most-születne-hatás egyszerre volt alapfeltétel valamennyi közreműködőnek.

A BÜNHÓDÉS. És megcsinálták, csupa fiatal színész és táncos, érett, önzetlen fegyverzettséggel. Lipics Zsolt, mint K., Kaszás Géza és Juhász Károly mint Démonok példászerű alázattal, mívesen, mozgáskultúrával, tehetségesen. És mind a tízek (Both András, Hegedűs Zoltán, Juronics Tamás, Király Attila, Kocsis Tamás, Németh Gábor, Pataki András, Ragó Iván, Sárközi Attila, Szervét Tibor), K. árnyképei, kivételései, ennek a „kirepült monodrámának” az összes szereplője. Olasz Ágnes és a táncosok produkciója, a mozgások formája is ritmusa (koreográfus Krámer György). Buruzs Csaba színpada, Molnár Susza ruhái, a világítási és hangeffektusok, az előadás tempóváltásai, a beszédből, hangból, fényből, árnyékból, mozdulatból, színből, formából összeálló, az érzékekre ható részletek — mind komponált, fegyvermezett és fantáziás elemek egy nagyszabású és szabadon elgondolt egészben. Amelynek mással nem helyettesíthető tartópillérei a Ruszt által válogatott zenék. A Strauss-féle Császár-keringő Schönberg-átírata: a mi visszavetített, nosztalgias és katasztrofális képünk a szétesésre ítélt, konkrét (Monarchia), mégis az általános degeneráltságot hordozó korról. A szakrális méltóságú zsidó imádság, meg a Lutoslawski-gordonkaverseny a profán színpadi képekkel: maga a megejtő, elevenünkbe vágó blaszfémia.

Sejtem, hogy fölkészülten úgysem lehet menni ebbe a színházba — úgysem várható el, hogy a zsidó és a keresztény kultúra, a világirodalom és a mostani valóságunk ismeretével vértézettlen várjuk a hatást... (Más kérdés, hogy vajon miért nem?) De hát érdekeljen ez egyszer bennünk önmagunk! A Büntetések színházi adaptációjából titkolt énkre bukkanhatunk. Ez persze nem könnyű, hiszen Kornis és Ruszt színpadán statárium van: ez a bűnhődés kora. És éppencsak egy vékonyka reménység: az újjászülető Gyermekek.

Sulyok Erzsébet